

**Recenzja dorobku naukowego doktora Arkadiusza Kamińskiego
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika**

1. Podstawy formalne recenzji

Podstawa formalna sporządzenia niniejszej recenzji wynika z Uchwały nr 41/2025 Rady Dyscypliny Naukowej Pedagogika Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 30 czerwca 2025 roku, na mocy której zostałem powołany w skład komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Arkadiuszowi Kamińskiemu w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika oraz zobligowany do przygotowania stosownej recenzji.

2. Dane biograficzne

Doktor Arkadiusz Kamiński w 1994 roku uzyskał magisterium w zakresie pedagogiki specjalnej o specjalności resocjalizacja na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach na podstawie obronionej pracy zatytułowanej: *Prozachodni styl życia i postawy nacjonalistyczne młodzieży*.

Po ukończeniu studiów pedagogicznych swoją edukację kontynuował na studiach podyplomowych z zakresu „Zarządzania dla oświatowej kadry kierowniczej” na Wydziale Filologiczno-Historyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, które ukończył w 2005 roku. W 2022 roku na Wydziale Nauk Społecznych i Ekonomicznych Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Brzegu otrzymał dyplom ukończenia studiów podyplomowych z zakresu „Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną (oligofrenopedagogika)”.

W 2007 roku mgr Arkadiusz Kamiński obronił pracę doktorską i został doktorem nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego (3.10.2007 r.). Promotorem rozprawy doktorskiej pt. *Reformy strukturalne w polskim systemie resocjalizacji nieletnich, a efektywność oddziaływań wybranych ośrodków wychowawczych w Polsce* był dr hab.

Zdzisław Cutter, prof. AJD, a recenzentami dr hab. Pavel Mühlpachr, prof. UW i prof. dr hab. Teresa Wróblewska.

Habilitant od 2007 roku nieprzerwanie jest zatrudniony (adiunkt) na Uniwersytecie Wrocławskim, a od 2016 roku (umowa o dzieło) w Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Swoje doświadczenie zawodowe również uzyskiwał w latach 2000-2008 (umowa o dzieło) w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2008-2010 (umowa o dzieło) w Wyższej Szkole „Humanitas” w Sosnowcu, 2009-2021 (umowa zlecenie) w Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie, 2007-2009 (umowa o dzieło) Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, 2009-2015 (adiunkt) w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, 2011-2012 (umowa o dzieło) w Wyższej Szkole Bezpieczeństwa w Poznaniu oraz 2014-2018 (adiunkt) w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu.

3. Osiągnięcia naukowe

W dorobku naukowym Habilitanta widoczna jest wyraźna spójność dyscyplinarna, osadzona w obszarze pedagogiki resocjalizacyjnej. Głównym przedmiotem jego badań naukowych jest funkcjonowanie ośrodków wychowawczych. Kandydat analizuje je w sposób kompleksowy, podejmując próbę oceny skuteczności podejmowanych w nich oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych. Ten kierunek ma istotne znaczenie z perspektywy potrzeb diagnostycznych w zakresie resocjalizacji instytucjonalnej.

We wniosku złożonym przez dr. Arkadiusza Kamińskiego (w wersji papierowej) o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego brak jednoznacznego i precyzyjnego wskazania głównego osiągnięcia naukowego. Dopiero analiza wersji elektronicznej dokumentacji – *Autoreferatu* i *Wykazu osiągnięć naukowych* – pozwala stwierdzić, że Habilitant za swoje główne osiągnięcie uznał monografię pt. *Działalność resocjalizacyjna Państwowych Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w latach 1981–1994*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2024, ISBN 978-83-8294-352-8, s. 220.

Oprócz wyżej wymienionej monografii jest autorem lub współautorem pozycji wydawniczych zwartych:

1. R. Stefaniak, A. Marzec, A. Kamiński (2014), *Czas wolny dzieci i młodzieży w aspekcie teoretycznym i praktycznym- refleksja pedagogiczna*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

2. A. Kamiński, B. Jezierska, L. Kołodziejczak (2016), *Funkcjonowanie placówek socjalizacyjnych i resocjalizacyjnych w aspekcie organizacyjnym i metodycznym*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław.

3. J. Stanek, A. Mańka, A. Kamiński (2016), *Środowisko szkolne- uczniowsko-nauczycielska harmonia czy przestrzeń współczesnego antagonizmu edukacyjnego*, Printnet, Wodzisław Śląski.

4. A. Mańka, A. Kamiński (2017), *Profilaktyka systemowa zintegrowana z procesami resocjalizacji młodzieży*, Wydawnictwo Komlogo, Katowice.

5. M. Dobijański, A. Kamiński (2020), *Niedostosowanie społeczne nieletnich. Profilaktyka i resocjalizacja*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce.

6. M. Dobijański, A. Kamiński, H. Kupiec, M. Mielczarek (2024), *Wydarzenie nadzwyczajne w placówkach resocjalizacyjnych - uwarunkowania, przejawy i metody zapobiegania*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, rozdziałów w monografiach naukowych:

7. A. Kamiński (2003), *Model pracy reedukacyjnej na przykładzie programu zajęć terapeutycznych dla nieletnich mających problemy alkoholowe „Nowa Droga”*, [w:] *Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Herbach. Historia i współczesność*. Materiały wydane z okazji 45-lecia ośrodka, Herby.

8. A. Kamiński (2005), *Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy – zagrożenia, zadania, perspektywy rozwoju*, [w:] K. Socha-Kołodziej, B. Zajęcka (red.), *Profilaktyka, opieka, wychowanie i resocjalizacja*, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.

9. A. Kamiński, E. Kotlińska (2005), *Media w procesie resocjalizacji nieletnich*, [w:] A. Marzec, I. Wagner (red.), *Polska w drodze do społeczeństwa informacyjnego*, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.

10. A. Kamiński (2007), *Skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych wobec wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Herbach*, [w:] *Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Herbach*. Resocjalizacja między teorią a praktyką, Herby.

11. A. Kamiński (2008), *W poszukiwaniu nowych metod resocjalizacji nieletnich*, [w:] A. Marzec, I. Motow (red.), *Innowacje w opiece i resocjalizacji*, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.

12. A. Kamiński, B. Zajęcka (2009), *Resocjalizacja nieletnich w warunkach młodzieżowego ośrodka wychowawczego – teraźniejszego i przyszłość*, [w:] A. Jaworska (red.), *Resocjalizacja zagadnienia prawne, społeczne i metodyczne*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.

13. A. Kamiński (2009), *Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych wobec podopiecznych placówek dla nieletnich*, [w:] A. Fidelus (red.), *W stronę readaptacji społecznej*, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski.

14. A. Kamiński, B. Zajęcka (2010), *Rola wychowawców w wprowadzaniu form samoobsługi wśród podopiecznych placówek resocjalizacyjnych*, [w:] Z. Bartkiewicz, A. Węgliński, A. Lewocka (red.), *Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.

15. A. Kamiński (2010), *Możliwości oddziaływań terapeutycznych wobec młodzieży niedostosowanej społecznie*, [w:] A. Stankowski (red.), *Antropotechnika- kulturotechnika -sociotechnika v specialnej pedagogike*, I. del, VERBUM- vydavatel'stvo Katolíckej univerzity v Ružemberoku, Ružemberok.

16. A. Kamiński (2010), *Skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych stosowanych wobec nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] A. Kamiński (red.), *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza Konika, Warszawa.

17. A. Kamiński (2011), *Organizacyjne możliwości ograniczania zachowań agresywnych w ośrodkach resocjalizacyjnych dla nieletnich*, [w:] A. Rejzner (red.), *Systemowe rozwiązywanie problemu przemocy i agresji w szkole*, Wydawnictwo Comandor, Warszawa.

18. A. Kamiński (2011), *Uwagi o resocjalizacji nieletnich i jej efektywności*, [w:] A. Szerląg (red.), *Kara pozbawienie wolności a readaptacja społecznie skazanych*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław.

19. A. Kamiński (2013), *Poczucie bezpieczeństwa wśród wychowanków placówek resocjalizacyjnych*, [w:] A. Kamiński (red.), *W dążeniu do skutecznej resocjalizacji*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

20. A. Kamiński (2014), *Sport jako metoda pracy z nieletnimi w warunkach placówki resocjalizacyjnej*, [w:] I. Bieńkowska, I. Fajfer-Kruczek (red.) *Resocjalizacja, probacja. Praca penitencjarna*, Tom I, Wydawnictwo ARKA, Cieszyn.

21. A. Kamiński (2015), *Przestrzeganie praw nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] D. Kowalczyk, A. Szecówka, P. Kwiatkowski (red.), *Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej i resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław.

22. A. Kamiński (2016), *Przestrzeganie praw nieletnich na terenie młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] L. Leszczenka, J. Szablicka- Żak (red.), *Wybrane problemy ochrony praw człowieka w Polsce*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław.

23. A. Kamiński (2016), *Rola bezpieczeństwa w placówkach resocjalizacyjnych dla nieletnich*, [w:] I. Bieńkowska, J. Modrzejewska (red.), *Wielorakie konteksty bezpieczeństwa dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo scriptum, Kraków.

24. A. Kamiński (2016), *Funkcjonowanie programów profilaktycznych w instytucjach resocjalizacyjnych dla nieletnich*, [w:] A. Kamiński (red.), *Współczesne tendencje w niedostosowaniu społecznym i oddziaływaniach resocjalizacyjnych*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

25. A. Kamiński (2018), *Stosowanie substancji psychoaktywnych przez podopiecznych młodzieżowych ośrodków wychowawczych*, [w:] A. Kamiński i M. Dobijański (red.), *Uzależnienia jako wyzwanie dla współczesnego pedagoga resocjalizacyjnego*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

26. A. Kamiński (2020), *Rozwój kompetencji cyfrowych oraz bezpieczeństwo korzystania z sieci podopiecznych placówek resocjalizacyjnych dla nieletnich*, [w:] S. Cudak, A. Mańka (red.), *Oddziaływania resocjalizacyjne społecznych zagrożeń*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa,
oraz artykułów w czasopismach naukowych:

27. A. Kamiński (2014), *Obszary wsparcia pracy placówek resocjalizacyjnych – potrzeby a rzeczywistość*, „Trendy”, nr 2/2014.

28. A. Kamiński (2016), *Symptoms of youth social maladjustments. New tendencies*,"Journal of Education, Culture and Society", nr 2/2016.

29. A. Kamiński (2018), *Rola rodziny w procesie resocjalizacji podopiecznych placówek dla nieletnich*, „Wychowanie w rodzinie”, t. XIX (3/2018).

30. A. Kamiński, A. Urbanek, K. Chatzipentidis (2021), *Ogiginal hip-hop lyrics in pedagogical therapy of adolescents with socialization deficits*, „Journal of Poetry Therapy”, 34/2021.

31. A. Kamiński (2021), *Bariery i możliwości usprawniania procesu usamodzielniania nieletnich opuszczających placówki resocjalizacyjne*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas”, 24/2021.

32. M. Dobijański, A. Kamiński (2022), *Działania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Resocjalizacji na rzecz resocjalizacji nieletnich w Polsce*,” Resocjalizacja Polska”, 24/2022.

33. A. Kamiński, K. Kamińska (2024), *(Nie)Zasadność pobytu dzieci i młodzieży z problemami psychiatrycznymi w ośrodkach wychowawczych w Polsce –studium przypadku*, „Wychowanie w Rodzinie”, t. XXXI (1/2024).

Pan dr Arkadiusz Kamiński wykazał się aktywnością naukową w zakresie członkostwa w redakcjach naukowych monografii:

1. A. Kamiński (2011) (red.), *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza Konika, Warszawa.

2. A. Kamiński (2013) (red.), *W dążeniu do skutecznej resocjalizacji*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

3. A. Kamiński (2016) (red.), *Współczesne tendencje w niedostosowaniu społecznym i oddziaływaniach resocjalizacyjnych*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

4. A. Kamiński, M. Dobijański (2018) (red.), *Uzależnienia jako wyzwanie dla współczesnego pedagoga resocjalizacyjnego*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa.

Habilitant koordynował przygotowanie publikacji pt. *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, stanowiącej zbiór opracowań, propozycji rozwiązań, wniosków z badań, a także doświadczeń pracowników naukowo-dydaktycznych szkół wyższych oraz osób zatrudnionych w instytucjach resocjalizacyjnych dla nieletnich i dorosłych. Zawarte w tej

publikacji refleksje ukazują istotne dla praktyków resocjalizacji dylematy oraz postulaty wychowawcze, wypracowane na podstawie doświadczeń zawodowych autorów. Połączenie fragmentów opracowań naukowych z ujęciami metodycznymi nie stanowi błędu redakcyjnego, lecz wzmacnia proces wnioskowania w sferze badań.

Drugą publikacją koordynowaną przez Kandydata jest praca zbiorowa pt. *W dążeniu do skutecznej resocjalizacji*. Zawiera ona opracowania naukowe, propozycje praktycznych rozwiązań, wnioski z badań oraz doświadczenia zawodowe osób bezpośrednio związanych z działalnością resocjalizacyjną. Podobnie jak poprzednia, pozycja ta ma wymiar praktyczny, co odpowiada specyfice pedagogiki resocjalizacyjnej. Obejmuje analizę współczesnych tendencji w zakresie niedostosowania dzieci i młodzieży oraz opisuje organizacyjne, wychowawczo-opiekuńcze i terapeutyczne rozwiązania służące podnoszeniu skuteczności procesu reedukacyjnego osób nieletnich. Uwzględnia również osobowościowe uwarunkowania niedostosowania społecznego, które mają kluczowe znaczenie w procesie resocjalizacji zarówno środowiskowej, jak i instytucjonalnej.

W opracowaniu pt. *Współczesne tendencje w niedostosowaniu społecznym i oddziaływaniach resocjalizacyjnych*, również koordynowanym przez dr. Arkadiusza Kamińskiego, podjęto zagadnienia profilaktyki, w tym tworzenia programów resocjalizacyjnych w placówkach dla nieletnich. Autorzy przedstawili także różnorodne metody i formy pracy z osobami przejawiającymi symptomy niedostosowania społecznego.

Ponadto Habilitant pełnił funkcję współredaktora naukowego publikacji pt. *Uzależnienia jako wyzwanie dla współczesnego pedagoga resocjalizacyjnego*. Opracowanie to stanowi kompendium wiedzy na temat szeroko rozumianych uzależnień. Autorzy przeprowadzili pogłębioną kwerendę literatury przedmiotu w celu szczegółowego wyjaśnienia omawianych zjawisk oraz identyfikacji nowych metod i form pracy z osobami uzależnionymi bądź wymagającymi działań profilaktycznych. Zdaniem redaktorów, publikacja ta adresowana jest do osób zainteresowanych problematyką ryzykownego i problemowego używania substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych.

Pan dr Arkadiusz Kamiński jest autorem i współautorem 37 opracowań (zwartych, rozdziałów, artykułów i aktywności pod redakcją naukową). Opracowana przez Kandydata dokumentacja jest przygotowana niedbale (pomyłki redakcyjne i terminologiczne – m.in.

pierwsza strona autoreferatu, wykaz osiągnięć), a brak zastosowania numeracji stron w nadesłanych materiałach utrudnia odnoszenie się recenzenta do poszczególnych wątpliwości. Zaniedbania dotyczą również strony formalnej dokumentacji. Na przykład na 5 stronie „Wykazu osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, znajduje się wskazówka (przedstawiona kursywą) jak Kandydat powinien przygotować oświadczenia dotyczące merytorycznego wkładu w daną publikację („...wskazujące na ich merytoryczny (a NIE procentowy) wkład w powstanie każdej pracy...”). „Określenie wkładu danego autora, w tym habilitanta, powinno być na tyle precyzyjne, aby umożliwić dokładną ocenę jego udziału i roli w powstaniu każdej pracy”. Mimo to zostało to pominięte i przy każdej publikacji jest zamieszczony jedynie procentowy wkład autorski. Tak przygotowana przez Doktora dokumentacja utrudnia, ale nie umożliwia dokonanie rzetelnej merytorycznej oceny Jego dorobku.

Po zapoznaniu się z publikacjami Kandydata można zauważyć, że niektóre opracowania, pomimo różnych tytułów, zawierają treści o znacznym podobieństwie, m.in.: A. Kamiński (2010), *Skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych stosowanych wobec nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] A. Kamiński (red.), *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza Konika, Warszawa (s. 16-19) i A. Kamiński (2009), *Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych wobec podopiecznych placówek dla nieletnich*, [w:] A. Fidelus (red.), *W stronę readaptacji społecznej*, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski (s. 181-185). Zabieg ten może budzić wątpliwości, ponieważ Autor nie odwołuje się w przypisach w sposób adekwatny do przedstawionych treści i nie zaznacza części fragmentów jako cytaty.

Identyczny zabieg jest powtórzony w monografiach naukowych A. Kamiński, B. Jezierska, L. Kołodziejczak (2016), *Funkcjonowanie placówek socjalizacyjnych i resocjalizacyjnych w aspekcie organizacyjnym i metodycznym*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław (s. 80-84) i M. Dobijański, A. Kamiński (2020), *Niedostosowanie społeczne nieletnich. Profilaktyka i resocjalizacja*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce (s. 82-87).

Podobnie jak wyżej w A. Kamiński, B. Zajęcka (2010), *Rola wychowawców w wprowadzaniu form samoobsługi wśród podopiecznych placówek resocjalizacyjnych*,

[w:] Z. Bartkowicz, A. Węgliński, A. Lewocka (red.), *Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin (s. 226-228) i A. Kamiński (2010), *Możliwości oddziaływań terapeutycznych wobec młodzieży niedostosowanej społecznie*, [w:] A. Stankowski (red.), *Antropotechnika- kulturotechnika -sociotechnika v specjalnej pedagogike*, I. del, VERBUM- vydavatel'stvo Katolíckej univerzity v Ruženberoku, Ružemberok (s. 166-167).

Następnie fragmenty podobnych treści pojawiają się w A. Kamiński (2010), *Skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych stosowanych wobec nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] A. Kamiński (red.), *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza Konika, Warszawa (s. 23) i A. Kamiński (2011), *Uwagi o resocjalizacji nieletnich i jej efektywności*, [w:] A. Szerląg (red.), *Kara pozbawienie wolności a readaptacja społecznie skazanych*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław (s. 78), a także w A. Kamiński (2013), *Poczucie bezpieczeństwa wśród wychowanków placówek resocjalizacyjnych*, [w:] A. Kamiński (red.), *W dążeniu do skutecznej resocjalizacji*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa (s. 12-13) oraz A. Kamiński (2016), *Rola bezpieczeństwa w placówkach resocjalizacyjnych dla nieletnich*, [w:] I. Bieńkowska, J. Modrzejewska (red.), *Wielorakie konteksty bezpieczeństwa dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo scriptum, Kraków (s. 127-129).

W dorobku Kandydata znajdują się publikacje, w których występują treści w znacznym stopniu zbieżne, ale opatrzone dodatkowo przypisem zawierającym adnotację „Publikacja za zgodą Autora, pierwotna wersja artykułu: A. Kamiński, *Przestrzeganie praw nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] D. Kowalczyk, A. Szecówka, P. Kwiatkowski (red.), *Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej i resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2015, s. 191-204” (w *Wykazie osiągnięć naukowych* Autora jest zapis: Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław) oraz podobny A. Kamiński (2016), *Przestrzeganie praw nieletnich na terenie młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] L. Leszczenka, J. Szablicka- Żak (red.), *Wybrane problemy ochrony praw człowieka w Polsce*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław, s. 193-207.

Kandydat brał czynny udział w 37 konferencjach, kongresach i seminariach naukowych polskich oraz zagranicznych. Tematyka Jego wystąpień nawiązuje do głównego osiągnięcia naukowego i porusza aspekty instytucjonalnej resocjalizacji człowieka. Po uzyskaniu stopnia doktora (3.10.2007 r.), jako członek 11 komitetów organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych oraz międzynarodowych, był moderatorem poszczególnych wydarzeń akademickich:

1. Międzynarodowa Konferencja pt.: „System resocjalizacji nieletnich w Polsce i na Ukrainie- stan obecny oraz perspektywy przeobrażeń”, Odessa, członek komitetu organizacyjnego i współprowadzący konferencję; 13-16.09.2008 r.
2. Ogólnopolska Konferencja pt.: „Między praktyką a teorią w resocjalizacji”, Murzasichle k/ Zakopanego, członek komitetu organizacyjnego i prowadzący konferencję; 13-15. 06. 2010 r.
3. Międzynarodowa Konferencja pt.: „Bariery w procesie readaptacji społecznej”, Murzasichle k/ Zakopanego, członek komitetu organizacyjnego i prowadzący konferencję; 10-12.06.2012 r.
4. Ogólnopolska Konferencja pt.: „Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji – Tradycja, współczesność, perspektywy”, Łazy k/Mielna, członek komitetu naukowego i prowadzący konferencję; 2-4.06.2013 r.
5. Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt.: „ Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Tradycja, współczesność, perspektywy”, Wrocław, członek komitetu organizacyjnego; 26-27.11.2014 r.
6. Międzynarodowa Konferencja pt.: „Możliwości oddziaływań wychowawczych i terapeutycznych w instytucjach resocjalizacyjnych”, Murzasichle k/ Zakopanego, za-ca kierownika naukowego konferencji, członek komitetu organizacyjnego i prowadzący konferencję; 7-9.06.2015 r.
7. XII Ogólnopolska Konferencja Kadry Kierowniczej Oświaty, Kraków, moderator sekcji; 6-8.03.2015 r.
8. Międzynarodowa Konferencja pt.: „Rola bezpieczeństwa w funkcjonowaniu placówek resocjalizacyjnych”, Biała Tatrzańska, za-ca kierownika naukowego konferencji, członek komitetu organizacyjnego i prowadzący konferencję; 12-14.06.2016 r.
9. Konferencja przedstawicieli samorządów i młodzieżowych ośrodków wychowawczych, Warszawa - Uczelnia Łazarskiego, prowadzący konferencję; 12.04.2016 r.

10. Ogólnopolska Konferencja pt.: „Świat uzależnień-uzależnienia w Polskim świecie. Teoria, badania, praktyka”, Oleśnica, członek komitetu organizacyjnego i moderator sekcji; 8-9.06.2017 r.

11. Konferencja pt.: „Współczesne oblicza seksualności”, Wrocław, kierownik naukowy i prowadzący konferencję; 8.04.2019 r.

Pan dr Arkadiusz Kamiński wykazał się znaczną aktywnością w zakresie opracowywania i realizacji projektów profilaktycznych oraz edukacyjnych. Był współautorem i realizatorem projektu profilaktycznego pt. *Profilaktyka systemowa*, zrealizowanego w 2013 r. przez Instytut Twórczej Integracji w Sosnowcu w ramach zadania publicznego Ministerstwa Edukacji Narodowej *Bezpieczna i przyjazna szkoła – projekty upowszechniające i wzmacniające wybrane działania bezpiecznej szkoły, w szczególności projekty edukacyjne w gimnazjach*.

Jako współautor projektu pt. *Akademia Rodzinna Humanitas*, pełnił funkcję eksperta merytorycznego. Projekt ten został zrealizowany w 2013 r. przez Instytut Pedagogiki Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, a dofinansowany ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach tego samego zadania publicznego *Bezpieczna i przyjazna szkoła*.

Habilitant aktywnie uczestniczył także w opracowaniu i realizacji projektu *Aktywna i Twórcza Przyszłość*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt ten był realizowany w latach 2012–2013 przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji z siedzibą w Kuźni Raciborskiej, we współpracy z Zespołem Placówek im. Jana Pawła II w Lubaczowie. Główne zadania realizowane przez Habilitanta obejmowały prowadzenie szkoleń dla pracowników placówek resocjalizacyjnych oraz organizację konferencji naukowych.

Podobną aktywność wykazał w projekcie *Kształtować przyszłość*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W 2011 r., w ramach tego przedsięwzięcia, przy współpracy z Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Pracowników Resocjalizacji w Kuźni Raciborskiej oraz Młodzieżowym Ośrodkiem Wychowawczym w Lubaczowie, prowadził szkolenia dla pracowników placówek resocjalizacyjnych i organizował konferencje naukowe.

Habilitant rozwijał także współpracę z sektorem gospodarczym. Od 2007 r. współpracuje z firmą *Edu-Res* w Bielsku-Białej w zakresie działalności edukacyjnej,

wychowawczej, terapeutycznej, szkoleniowej oraz naukowo-badawczej, prowadzonej m.in. z pracownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych, uczelni wyższych, zakładów karnych, aresztów śledczych oraz innych instytucji o zasięgu ogólnokrajowym. W ramach tej współpracy studenci kierunków pedagogicznych (m.in. z Uniwersytetu Wrocławskiego, Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu oraz Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej) uczestniczyli w praktykach programowych, warsztatach szkoleniowych i badaniach naukowych. Inicjatywa ta przyczyniła się również do podejmowania działań na rzecz zatrudnienia absolwentów w placówkach resocjalizacyjnych prowadzonych przez firmę *Edu-Res*.

Od 1996 r. dr Arkadiusz Kamiński współpracuje ponadto z Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Pracowników Resocjalizacji. W ramach tej działalności prowadził badania naukowe, organizował konferencje i szkolenia dla pracowników naukowo-dydaktycznych szkół wyższych, instytucji opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz dla kadry zakładów karnych w Polsce, Europie i Stanach Zjednoczonych. Angażował się również w opracowywanie i realizację projektów edukacyjnych, wychowawczych i terapeutycznych, adresowanych do nieletnich wychowanków placówek resocjalizacyjnych prowadzonych przez Stowarzyszenie.

W latach 2016–2018 pełnił funkcję koordynatora Zespołu Ekspertckiego ds. opracowania narzędzia monitorującego stopień wdrażania standardów funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. (Dz.U. 2017, poz. 1606). Zespół został powołany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Od 2024 r. Habilitant pełni funkcję eksperta w interdyscyplinarnym Zespole Ekspertów ds. Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, powołanym przy Ośrodku Rozwoju Edukacji w Warszawie pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W latach 2007-2025 opracowania naukowe Habilitanta były cytowane 34 razy, liczba punktów ministerialnych sięgnęła 1024 (według danych HUESCA i OMEGA), a zgodnie z danymi Google Scholar h-indeks jest równy 5.

4. Główne osiągnięcia naukowe

Doktor Arkadiusz Kamiński jako główne osiągnięcie naukowe wskazał monografię pt. *Działalność resocjalizacyjna Państwowych Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w latach 1981-1994*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2024, ISBN 978-83-8294-352-8, s. 220.

Ocena formalna

Monografia licząca 220 stron maszynopisu składa się z pięciu rozdziałów, podrozdziałów, zakończenia bibliografii i aneksu. Całość książki poprzedza wstęp. Praca pozytywnie została zrecenzowana przez dr hab. Stanisława Lipińskiego, profesora Uniwersytetu Łódzkiego oraz dr hab. Krzysztofa Sawickiego, profesora Uniwersytetu w Białymstoku – ekspertów resocjalizacji, co może podnosić wartość naukową i poznawczą opracowania.

W przedstawionej do recenzji monografii Pan Doktor podjął się próby przedstawienia działalności resocjalizacyjnej państwowych młodzieżowych ośrodków wychowawczych, co stanowiło poważne wyzwanie z uwagi na szeroki wachlarz prowadzonej działalności oraz bogatą historię ich funkcjonowania. W swojej eksploracji ograniczył się jednak do lat 1981-1994, czyli okresu od momentu wejścia w życie zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 1 września 1981 roku, tym samym wprowadzenia w roku 1982 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, aż do wprowadzenia w 1989 roku zmian oraz reform politycznych, społecznych, gospodarczych, a także zmiany istoty ich charakteru i nazwy w 1994 roku.

Dokonując kwerendy literatury przedmiotu (ponad 200 pozycji piśmienniczych, w tym opracowań zwartych i w czasopiśmie, aktów prawnych, dokumentów archiwalnych), Kandydat na stopień doktora habilitowanego dostrzegł lukę badawczą dotyczącą opracowań na temat funkcjonowania państwowych młodzieżowych ośrodków wychowawczych, którą postanowił uzupełnić. Podjęte rozstrzygnięcie problemu badawczego jest istotne z punktu widzenia naukowo-poznawczego. Zdaniem Autora, dotychczasowe opracowania dotyczące ośrodków wychowawczych najczęściej ogniskowały swoje rozpoznania jedynie na wybranych obszarach ich działalności i nie stanowiły kompleksowych prac mogących przyczynić się do wypełnienia tej luki.

Treść rozprawy jest zgodna z tytułem, a podjęta przez Autora tematyka dotycząca działalności młodzieżowych ośrodków wychowawczych może stać się istotnym piśmienniczym uzupełnieniem, ale po spełnieniu zaznaczonych poniżej wymogów. Układ

rozprawy, w mojej ocenie, nie budzi zastrzeżeń. Kolejność rozdziałów oraz ich zawartość zostały zdeterminowane przez charakter opracowania, które musiało uwzględnić specyfikę społeczno-polityczną tamtego okresu historycznego, funkcjonujący model pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie oraz szczegółową charakterystykę działania ośrodków wychowawczych. Zgodnie z wymogami formalnymi, Habilitant wyszczególnił stronę tytułową, spis treści, który jest dokładny i odpowiada faktycznemu układowi pracy o charakterze teoretycznym. Autor rozpoczął *Wstęp* od genezy instytucjonalnej resocjalizacji, a następnie jasno przedstawił główne założenia rozprawy, jej zakres, określił cel i poprawnie sformułował problemy badawcze. Dokonał trafnego uzasadnienia podjętego tematu, rozwijając te elementy konsekwentnie w dalszych częściach dysertacji.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym *Kształtowanie się systemu wychowawczego w Polsce po zakończeniu II wojny światowej*, skonstruowanym z dwóch podrozdziałów, Habilitant dokonał analizy systemu edukacyjnego i wychowawczego, który kształtował się w Polsce po II wojnie światowej. Opis ten Autor słusznie odniósł do okresu komunistycznego, w którym funkcjonujący człowiek miał być jedynie trybem w systemie ukształtowanym przez marksistowsko-leninowski ideał wychowawczy. Polska polityka oświatowa znajdowała się w tym okresie pod dużym wpływem radzieckiej myśli pedagogicznej. Tym samym tworzony w Polsce system edukacyjny opierał się na zasadach państwa socjalistycznego realizującego koncepcję rewolucji polityczno-społecznej. Habilitant napisał dalej, że „Wywarło to decydujący wpływ na określenie granic postępowania wobec jednostek niedostosowanych społecznie”. Zauważył, że jednak mimo licznych prób dopiero w 1982 roku usystematyzowano i ujednolicono stosunek państwa do nieletnich sprawców czynów karalnych, nadając mu charakter prawnego, ustawowego uregulowania, które z niewielkimi zmianami obowiązywało do września 2022 roku.

Drugi rozdział (w tym cztery podrozdziały) to *Tworzenie modelu pracy z dziećmi i młodzieżą*. Autor opisał zmiany postaw społecznych wobec jednostek przejawiających zachowania świadczące o niedostosowaniu i wykolejeniu społecznym w epoce PRL. Zauważył, że to podejście obywatelskie było kształtowane na podstawie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Określił to pewnym wskaźnikiem poziomu rozwoju cywilizacyjnego, panujących zasad etycznych oraz systemu społecznego. Jednakże

w specyfice polskiej należy zwrócić uwagę na dynamiczny rozwój – już w okresie międzywojennym, a później powojennym – koncepcji pedagogicznych, które miały wyraźny wpływ na kształtowanie się modelu pracy z dziećmi i młodzieżą niedostosowanymi społecznie. Dokonania w dziedzinie pedagogiki specjalnej, społecznej, a także resocjalizacyjnej, oraz w naukach społecznych i prawnych, mimo specyficznego okresu polityczno-społecznego, wywarły pozytywny wpływ na funkcjonujący system resocjalizacji nieletnich i stosunek społeczeństwa do młodzieży przejawiającej zachowania odbiegające od norm społecznych.

Zapoznając się z tą częścią osiągnięcia naukowego i porównując ją z innymi publikacjami Habilitanta, można zauważyć powtarzające się fragmenty tekstu. Pan dr Arkadiusz Kamiński przeniósł części treści ze swoich wcześniejszych opracowań i włączył je do niniejszej monografii. Podobieństwa te są widoczne między innymi w książce pt. *Działalność resocjalizacyjna Państwowych Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w latach 1981-1994*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2024, ISBN 978-83-8294-352-8 (s. 40-43 i s. 71) i w artykule A. Kamiński (2011), *Uwagi o resocjalizacji nieletnich i jej efektywności*, [w.] A. Szerląg (red.), *Kara pozbawienie wolności a readaptacja społecznie skazanych*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław (s. 74-76 i s. 78), w habilitacyjnej monografii (s. 66-70) oraz w książce autorstwa M. Dobijański, A. Kamiński (2020), *Niedostosowanie społeczne nieletnich. Profilaktyka i resocjalizacja*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce (s. 74-78). Zabieg ten nie budziłby zastrzeżeń, gdyby został odpowiednio opatrzony przypisami. Sam fakt pojawienia się tekstu bez wskazania zgodnego źródła można by uznać za niedopatrzenie redakcyjne. Jednakże częste zastosowanie takiej formy w omawianym osiągnięciu naukowym może sugerować świadome działanie Kandydata.

W trzecim rozdziale, pod tytułem *Funkcjonowanie ośrodków wychowawczych w latach 1981-1994*, Kandydat nawiązał do kompleksowych zmian podstawy prawnej postępowania z nieletnimi sprawcami czynów zabronionych na początku lat osiemdziesiątych XX wieku. Wykazał, że w ramach tego systemu funkcjonowały w Polsce dwa zasadnicze rodzaje oddziaływań wobec nieletnich – prowadzone w środowisku naturalnym oraz w ramach stacjonarnych instytucji resocjalizacyjnych. Należały do nich placówki interwencyjne, czyli milicyjne izby zatrzymań i schroniska dla nieletnich oraz instytucje o charakterze typowo resocjalizacyjnym – zakłady poprawcze i państwowe

młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Ten rozdział, wraz z trzema podrozdziałami, jest poświęcony celom i zadaniom ośrodków wychowawczym z perspektywy trendów przestępczości nieletnich, opisowi specyfiki nieletnich kierowanych do ośrodków wychowawczych oraz charakterystyce, zatrudnianej w tym okresie, kadry pedagogicznej, a także niepedagogicznej.

W tym rozdziale można dostrzec rozwiązanie redakcyjne, które wymaga doprecyzowania. Tekst zawarty w książce przedstawionej do oceny habilitacyjnej (s. 90–94) w znacznej mierze opiera się na treściach zaczerpniętych z wcześniejszych opracowań, jednak nie zostało to w pełni jasno udokumentowane w przypisach. Wskazuje to na potrzebę większej staranności w zakresie zasad cytowania i opracowywania materiału źródłowego. Tekst odnosi się do publikacji A. Kamiński, B. Jezierska, L. Kołodziejczak (2016), *Funkcjonowanie placówek socjalizacyjnych i resocjalizacyjnych w aspekcie organizacyjnym i metodycznym*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław (s. 80-84) oraz M. Dobijański, A. Kamiński (2020), *Niedostosowanie społeczne nieletnich. Profilaktyka i resocjalizacja*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce (s. 82-87), bez odpowiedniej adnotacji.

Habilitant w czwartym rozdziale przedstawił *Specyfika oddziaływań oświatowo-wychowawczych w państwowych młodzieżowych ośrodkach wychowawczych w latach 1981–1994*. W trzech podrozdziałach zawarł informacje dotyczące problemu wdrażania w tym okresie nowatorskich rozwiązań resocjalizacyjnych. Zadania i cele postawione przed pracownikami często wymagały od nich bardzo dużego zaangażowania i wychodzenia do podopiecznych z ofertą zajęć dostosowanych do ich możliwości, ale również obwarowanych barierami prawnymi i organizacyjnymi. Pan dr Arkadiusz Kamiński, odwołując się do specyfiki tamtego okresu, zaprezentował metody pracy stosowane wówczas na terenie placówek, nawiązał do form oddziaływań wychowawczych oraz przedstawił ich działalność edukacyjną.

Piąty rozdział, wraz z trzema podrozdziałami, to już opis efektywności oddziaływań resocjalizacyjnych w państwowych młodzieżowych ośrodkach wychowawczych we wskazanym wyżej okresie. Autor trafnie uwarunkował tę efektywność od zasad Ottona Lipkowskiego. Powiązał On efektywność resocjalizacji z ponownym przystosowaniem się jednostki do czynnego i samodzielного życia po opuszczeniu instytucji resocjalizacyjnej.

Tę swoistą readaptację wyraża pełnieniem ról społecznych związanych z podstawowymi sferami i płaszczyznami ludzkiej egzystencji. Habilitant, opierając się również na publikacji Zdzisława Bartkowicza, zaprezentował skuteczność prowadzonych oddziaływań resocjalizacyjnych wobec nieletnich. Dokonał kompleksowego opisu funkcjonowania społecznego osób opuszczających PMOW. Istotnym ze względu na określenie poziomu efektywności oddziaływań resocjalizacyjnych stały się *Badania losów absolwentów ośrodków wychowawczych w latach 1981–1994*. Mimo dużych trudności w dotarciu do informacji związanych z funkcjonowaniem nieletnich po opuszczeniu placówek, Kandydat dokonał analizy losów absolwentów na podstawie danych uzyskanych od pracowników tychże instytucji. Taki zabieg eksploracyjny jest mozolny i zasługuje na uznanie, gdy odbywa się podczas weryfikacji ocalałych materiałów archiwalnych.

W tej części monografii Habilitant zastosował również podobne rozwiązanie redakcyjne, polegające na zamieszczeniu tekstu bez odpowiedniego przypisu na stronach 165-166 (M. Dobijański, A. Kamiński (2020), *Niedostosowanie społeczne nieletnich. Profilaktyka i resocjalizacja*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce, s. 109-110), na stronach 166-168 (A. Kamiński (2009), *Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych wobec podopiecznych placówek dla nieletnich*, [w:] A. Fidelus (red.), *W stronę readaptacji społecznej*, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski, s. 180-181), na stronach 168-170 (A. Kamiński (2009), *Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych wobec podopiecznych placówek dla nieletnich*, [w:] A. Fidelus (red.), *W stronę readaptacji społecznej*, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski, s. 182-187) oraz przedstawił tożsame wyniki badań wraz z ich analizą z opracowania A. Kamiński (2010), *Skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych stosowanych wobec nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*, [w:] A. Kamiński (red.), *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza Konika, Warszawa.

Całość pracy zamyka *Zakończenie*, zawierające przemyślenia Autora, *Bibliografia* oraz *Aneks*, w którym zamieścił kopie dokumentów, protokołów, zaproszenia, kroniki, zdjęć itp., co podnosi wartość naukowo-poznawczą niniejszego opracowania.

Uwzględniając powyższe, należy zauważyć, że rozprawa stanowi częściową kompilację różnych, wcześniej opublikowanych opracowań Habilitanta, w których

powtarzają się podobne cytowania, jednak bez odpowiednio dobranych przypisów. Tego rodzaju, w mojej ocenie nieuzasadnione, rozwiązanie można dostrzec również w innych publikacjach Autora (co zostało już wcześniej wskazane).

Ogólnie monografia, charakteryzuje się przemyślaną, poprawnie skonstruowaną strukturą. Na przestrzeni całej dysertacji Autor konsekwentnie definiuje i analizuje opisywane zagadnienia, co pozwala potwierdzić ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w określonej dyscyplinie. Tak zaprezentowana struktura monografii jest poprawna i zachowuje właściwe proporcje objętościowe między poszczególnymi jej elementami. Rozdziały zostały ułożone w logiczną, merytorycznie uzasadnioną całość, prowadzącą czytelnika od założeń badawczych do autorskich uogólnień. Styl nie budzi zastrzeżeń – przekaz jest jasny, zrozumiały i adekwatny do charakteru publikacji. W rozprawie widoczna jest tematyczna spójność łącząca wstęp, analizę i zakończenie. Jednak występuje wątpliwa zgodność zapisów bibliograficznych w przypisach i w bibliografii.

Ocena merytoryczna

Przedstawiona do recenzji monografia naukowa Pana dr Arkadiusza Kamińskiego, o charakterze teoretycznym, może być zakwalifikowana do nurtu naukowego. Autor wykazał się zrozumieniem istoty opisywanego problemu, jak również wyczuciem potrzeb społecznych w zakresie resocjalizacji nieletnich. Dokonał analizy charakteru oraz specyfiki funkcjonowania państwowych młodzieżowych ośrodków wychowawczych w latach 1981-1994.

Kandydat starał się usystematyzować ich funkcjonowanie - określić cele i zadania, zobrazować rozmieszczenie oraz lokalizację na terenie kraju, scharakteryzować pracującą w nich kadrę pedagogiczną i niepedagogiczną, zidentyfikować przejawy niedostosowania społecznego kierowanej do placówek młodzieży, a także opisać bazę lokalową wraz z zapleczem socjalno-bytowym tych instytucji. Istotne dla rozstrzygnięcia problemów badawczych jest przedstawienie stosowanych wówczas na terenie ośrodków metod pracy resocjalizacyjnej, wdrażanych form oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych, zaznajomienie z pracą edukacyjną oraz dokonanie próby określenia efektywności prowadzonych w państwowych młodzieżowych ośrodków wychowawczych oddziaływań.

Podchodząc do rozstrzygnięcia problemu pracy w sposób kompleksowy, Pan Doktor w sposób trafny i konsekwentny udzielił odpowiedzi na pytania badawcze (sformułowane we wstępie) w dedykowanych im rozdziałach pracy. W mojej ocenie taki zabieg sprawił, iż przedstawiona do recenzji monografia jest metodologicznie usystematyzowana, a tym samym zrozumiale i wyczerpująco (na ile było to możliwe ze względu na wykorzystanie materiałów archiwalnych) wyjaśnia eksplorowany obszar.

Analiza materiałów źródłowych przedstawiona przez Habilitanta w niektórych fragmentach nie odzwierciedla w pełni aktualnego stanu badań. Wynika to z zastosowanych rozwiązań redakcyjnych, które doprowadziły do niewłaściwego przypisania części danych w tekście publikacji. W konsekwencji podjęte działania mogą rodzić wątpliwości co do stopnia samodzielności w prowadzeniu badań naukowych przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Ocena końcowa z uzasadnieniem

1. Oryginalność i znaczenie naukowe

Monografia pt. *Działalność resocjalizacyjna Państwowych Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w latach 1981–1994* może stanowić istotne opracowanie w polskiej literaturze resocjalizacyjnej po skorygowaniu opisanych zabiegów redakcyjnych. Może być szeroką i systematyczną analizą funkcjonowania Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w okresie PRL i początkach III RP. Autor, dr Arkadiusz Kamiński, trafnie określił cel badawczy – odtworzenie, analiza i ocena systemu resocjalizacji w ośrodkach na tle uwarunkowań politycznych, prawnych i społecznych. Praca uszczegóławia wiedzę z historii wychowania, pedagogiki resocjalizacyjnej oraz badań nad instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi.

Jednocześnie należy podkreślić, że część monografii została przygotowana w oparciu o kompilację wcześniej wydanych artykułów autora. Powtarzające się treści nie zawsze zostały w pełni przejrzysto udokumentowane przypisami odwołującymi się do publikacji pierwotnych, co osłabia wrażenie oryginalności i przejrzystości warsztatu naukowego.

2. Metodologia i źródła

We wstępie kandydat jasno i precyzyjnie określił główny problem badawczy oraz sześć problemów szczegółowych. Wszystkie zostały zakotwiczone w określonych ramach czasowych i rzeczowych. Główny problem badawczy posiada zarówno wymiar poznawczy

(odtworzenie realiów resocjalizacji w okresie PRL i początków III RP), jak i praktyczny (możliwość porównań z obecną sytuacją, wskazanie mocnych i słabych stron modelu).

Okres 1981–1994 został dobrany zasadnie, obejmuje bowiem kluczowe momenty: stan wojenny, reformę prawa nieletnich z 1982 r. oraz transformację ustrojową 1989 r. Problemy szczegółowe są spójne, logiczne i powiązane z głównym zagadnieniem, a stosowane pojęcia zostały zdefiniowane w poszczególnych rozdziałach.

Metodologia obejmuje analizę historyczno-prawną, analizę porównawczą dokumentów, analizę treści wybranych źródeł oraz elementy rekonstrukcji historycznej. Dobór źródeł – akty prawne, dokumenty archiwalne, regulaminy wewnętrzne, literatura fachowa i materiały prasowe – jest rzetelny i reprezentatywny (choć w części pracy wątpliwy w przypisach) . Metodologia spełnia wymogi badań pedagogicznych.

3. Struktura i układ treści

Monografia ma przejrzysty i logiczny układ. Autor wprowadza czytelnika w przedmiot badań, omawia stan badań, przedstawia genezę i rozwój MOW, opisuje podstawy prawne, organizację i strukturę placówek, rolę kadry oraz stosowane metody oddziaływań resocjalizacyjnych, a całość zamyka syntetycznymi wnioskami. Taki schemat ułatwia przejście od uwarunkowań makro (systemowych, prawnych) do mikro (praktyka i problemy kadrowe).

4. Wnioski

Wnioski monografii mają charakter syntetyczny i krytyczny oraz wskazują m.in., że:

- MOW zmagaly się z niedoborem kadry, przepiętnieniem i ograniczoną indywidualizacją oddziaływań;
- zmiany ustrojowe przyniosły reformy prawne i organizacyjne, ale wiele problemów strukturalnych utrzymywało się;
- skuteczność resocjalizacji ograniczały braki materialne, niska motywacja kadry oraz niedostosowanie programów do realnych potrzeb wychowanków;
- występowały rozbieżności między regulacjami prawnymi a praktyką

5. Rzetelność i wiarygodność

Wykorzystanie bogatego materiału archiwalnego, dokumentów normatywnych i danych statystycznych stanowi fundament naukowy monografii. Autor dokonał krytycznej analizy źródeł, wskazując na ich ograniczenia (np. tendencyjność sprawozdań,

braki archiwalne). Interpretacje są logicznie uzasadnione i mieszczą się w ramach analizy naukowej.

Zastrzeżenie budzi jednak fakt, że fragmenty monografii opierają się na kompilacji wcześniejszych publikacji autora, co w niektórych miejscach zostało zaznaczone w sposób niewystarczający. Może to wpływać na ocenę przejrzystości i transparentności dorobku.

6. Styl, język i aparatura naukowa

Język pracy jest klarowny, precyzyjny i komunikatywny. Autor unika zbędnego żargonu, a aparatura naukowa (przypisy, bibliografia, indeksy) została przygotowana starannie. Bibliografia obejmuje ponad 200 pozycji, w tym źródła archiwalne, akty prawne i literaturę przedmiotu.

7. Ocena końcowa w świetle kryteriów habilitacyjnych

Mocne strony:

- ciekawy temat i uzupełnienie badań nad resocjalizacją w Polsce;
- jasno określona metodologia i trafny dobór źródeł;
- umiejętne połączenie perspektywy prawnej, historycznej i pedagogicznej;
- krytyczne i syntetyczne wnioski oparte na bogatym materiale źródłowym.

Słabsze strony:

- brak badań empirycznych z udziałem wychowanków (choć ich brak można częściowo uzasadnić charakterem badań historycznych);
- niedostateczne oznaczenie powtórzeń treści, wynikających z kompilacji wcześniej opublikowanych artykułów. Brak pełnej zgodności przypisów z treściami osłabia przejrzystość warsztatu i oryginalność opracowania.

Konkluzja końcowa

Pan dr Arkadiusz Kamiński przedstawił jako główne osiągnięcie naukowe monografię pt. *Działalność resocjalizacyjna Państwowych Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w latach 1981–1994* (Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2024, 220 s., ISBN 978-83-8294-352-8). Publikacja spełnia wymogi formalne, została wydana przez uznane wydawnictwo naukowe, „ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust.2 pkt 2 lit. a” i podejmuje ważny, w dużej mierze nowatorski temat dotyczący funkcjonowania Młodzieżowych Ośrodków

Wychowawczych w Polsce w okresie przelomowym dla systemu wychowania i resocjalizacji.

Monografia posiada wiele zalet: jasno określone cele badawcze, rzetelnie dobraną metodologię, bogatą bazę źródłową, logiczną strukturę oraz wnioski o charakterze analitycznym i krytycznym. Te elementy świadczą o wysokim poziomie kompetencji badawczych autora.

Jednocześnie jednak należy podkreślić, że znacząca część monografii (posiada kompilacyjny charakter i brak pełnej przejrzystości warsztatu) została przygotowana w oparciu o wcześniejsze publikacje autora. Powtórzenia treści nie zawsze zostały w pełni transparentnie oznaczone przypisami i odwołaniami, co istotnie ogranicza oryginalność opracowania oraz osłabia jego wartość jako samodzielnego osiągnięcia naukowego. W konsekwencji rodzi to wątpliwości co do spełniania przez monografię wymogów stawianych podstawowym osiągnięciom w przewodzie habilitacyjnym, gdzie szczególny nacisk kładzie się na oryginalność i samodzielność badań.

Uwzględniając powyższe, przy zachowaniu uznania dla podejmowanej problematyki i wysiłku badawczego, oceniam dorobek naukowy oraz badawczy dra Arkadiusza Kamińskiego **negatywnie**, uznając, że przedstawiona monografia **nie stanowi znaczącego wkładu w rozwój dyscypliny pedagogika oraz nie spełnia w pełni kryteriów określonych w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce**, wymaganych w postępowaniu habilitacyjnym w dyscyplinie pedagogika. W związku z powyższym **nie popieram dalszego procedowania** wniosku dr. Arkadiusza Kamińskiego w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

dr hab. Janusz Zieliński, prof. UR

